

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

Brussel, 10.11.2004
COM(2004) 748 definitief

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN DE RAAD, HET EUROPEES
PARLEMENT, HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITE, HET
COMITE VAN DE REGIO'S EN DE EUROPESE CENTRALE BANK**

**Eerste verslag over de praktische voorbereidingen voor
de toekomstige uitbreiding van de eurozone**

{SEC(2004) 1383}

1. INLEIDING

De uiteindelijke invoering van de eenheidsmunt zal een mijlpaal zijn voor alle landen die in de toekomst tot de eurozone zullen toetreden, net zoals dit het geval was voor de landen die momenteel deel uitmaken van de eurozone. Op grond van artikel 4 van de Toetredingsakte traden de nieuwe lidstaten toe tot de Europese Unie als "lidstaten met een derogatie"¹. De uiteindelijke invoering van de eenheidsmunt maakt deel uit van de verdragsverplichtingen en deze landen zullen de euro dus invoeren zodra ze alle noodzakelijke voorwaarden hebben vervuld. Vele nieuw toegetreden lidstaten hebben verklaard dat ze zo snel mogelijk wensen toe te treden tot de eurozone en leveren dan ook inspanningen om te voldoen aan de toetredingsvoorwaarden, in het bijzonder de convergentiecriteria van Maastricht die moeten leiden tot een duurzame economische convergentie van alle landen die in de toekomst tot de eurozone zullen toetreden. In de landen die momenteel deel uitmaken van de eurozone, hebben de voorbereidingen voor de praktische invoering van de euro bijna zes jaar in beslag genomen. De nieuwe lidstaten moeten zich dus nu al beginnen voor te bereiden om tijdig gereed te zijn en een vlotte overgang te garanderen.

1.1 Stappen die leiden tot de invoering van de euro

In hun periodieke convergentieverslagen² evalueren de Commissie en de ECB de mate waarin de verschillende landen hebben voldaan aan de verdragsverplichtingen om de euro te kunnen invoeren. In artikel 122, lid 2, van het Verdrag wordt bepaald dat de Raad op voorstel van de Commissie besluit welke lidstaten aan de noodzakelijke voorwaarden voldoen en dat hij vervolgens de derogaties van de betrokken lidstaten intrekt. Voorts bepaalt de Raad de datum waarop de betrokken lidstaten zullen toetreden tot de eurozone en stelt hij de omrekeningskoers tussen de nationale munteenheid van het land en de euro onherroepelijk vast. Op de invoeringsdatum van de euro wordt de omrekeningskoers van kracht, houdt de vroegere nationale munteenheid op te bestaan en wordt de verantwoordelijkheid voor het monetaire beleid overgedragen aan de ECB. Deze omschakeling vond plaats op 1 januari 1999 voor de eerste elf landen die toetraden tot de eurozone en op 1 januari 2001 voor Griekenland.

Om praktische en logistieke redenen voerden de huidige landen van de eurozone een overgangperiode van drie jaar in (één jaar in het geval van Griekenland) tussen de aanneming van de euro als munteenheid (1999 voor elf landen en 2001 voor Griekenland) en de invoering van de chartale euro. Het belangrijkste alternatief voor een overgangperiode is het zogenaamde "big bang"-scenario, waarbij de toetreding tot de eurozone samenvalt met de invoering van eurobankbiljetten en -munten. Deze aanpak heeft een aantal voordelen, vooral nu er reeds eurobankbiljetten en -munten bestaan. Het grootste nadeel is dat hierdoor de

¹ Wat de invoering van de euro betreft, hebben Denemarken en het Verenigd Koninkrijk een speciale "opt-out"-status. De tien nieuwe lidstaten en Zweden zijn lidstaten met een derogatie. Het referendum dat op 14 september 2003 in Zweden is gehouden gaf aan dat een meerderheid van de bevolking niet voor toetreding tot de eurozone is.

² De laatste convergentieverslagen werden gepubliceerd op 20 oktober 2004. Hierin werd geconcludeerd dat geen van de elf lidstaten met een derogatie momenteel voldeed aan alle voorgeschreven criteria (duurzaam evenwicht van de openbare financiën, prijsstabiliteit, wisselkoersstabiliteit gedurende de vereiste periode, niveau van de langetermijnrente). In het licht van de conclusies van haar convergentieverslag heeft de Commissie besloten om geen voorstel in te dienen voor het intrekken van de derogaties.

periode waarin de particuliere en overheidssector en de burgers zich op de overgang naar de euro kunnen voorbereiden, korter wordt. De invoering van eurobankbiljetten en –munten wordt gevolgd door een periode van dubbele omloop waarin zowel in euro als in de nationale munteenheid luidende bankbiljetten en munten de status van wettig betaalmiddel hebben. De duur van de periode van dubbele omloop wordt gewoonlijk op nationaal niveau vastgelegd, waarbij deze periode meestal relatief kort wordt gehouden en maximaal twee maanden duurt.

1.2 Doel van het verslag

Voor een geslaagde toetreding tot de eurozone moet er niet alleen worden voldaan aan de verdragsverplichtingen, maar zijn er ook zorgvuldig geplande en uitgebreide praktische voorbereidingen vereist, waarbij zowel de particuliere als de overheidssector en zelfs het grote publiek zijn betrokken. De Commissie zal op gezette tijden - ten minste één keer per jaar of telkens als dit door specifieke omstandigheden is gerechtvaardigd - verslag uitbrengen over de stand van deze voorbereidingen. Deze mededeling is het eerste dergelijke verslag. In tegenstelling tot de convergentieverslagen vloeit dit verslag niet voort uit een wettelijke of andere verplichting. Aan de basis ervan ligt het voornemen van de Commissie om alle betrokken partijen, in het bijzonder de communautaire instellingen en de lidstaten alsook het geïnteresseerde publiek en de media, correct te informeren over de vooruitgang die op dit belangrijke terrein wordt geboekt. De data waarop en de regelmaat waarmee de verslagen van de Commissie over de stand van de praktische voorbereidingen zullen verschijnen, zullen dus losstaan van de convergentieverslagen van de Commissie.

Het algemene kader en de belangrijkste onderdelen van de overgang naar de nieuwe munteenheid zijn meestal vastgelegd in het overgangsscenario van een land. Momenteel zijn een groot aantal van de betrokken landen dergelijke scenario's aan het opstellen. Wat Zweden betreft, werd er op 14 september 2003 een referendum georganiseerd, waaruit bleek dat een meerderheid van de bevolking op dat ogenblik niet positief stond tegenover de toetreding tot de eurozone. Als gevolg van het resultaat van dit referendum zijn de praktische voorbereidingen in Zweden de facto tot stilstand gekomen.

2. BESTAANDE PLANNEN VOOR DE AANNEMING VAN DE EURO

Drie lidstaten met een derogatie (Estland, Litouwen en Slovenië) zijn op 28 juni 2004 tot het ERM-II toegetreden. Alle drie de landen willen zo snel mogelijk (2007) lid worden van de eurozone. De meeste hebben nationale overgangsplannen aangenomen en nationale coördinatoren voor de overgang aangesteld. Meestal wordt de voorkeur gegeven aan een overgang in één keer naar de euro (het "big bang"-scenario), waarbij eurobankbiljetten en -munten wettig betaalmiddel worden op de datum waarop het land toetreedt tot de eurozone. De selectieprocedure voor het ontwerp van de nationale zijde van de euromunten is lopende of al afgerond.

Geleidelijk aan krijgen de officiële plannen en voornemens in de meeste andere landen meer concrete vorm. Vele landen zijn van plan in een iets latere fase (tegen het einde van het decennium) tot de eurozone toe te treden, al zal veel natuurlijk afhangen van de mate waarin ze aan de convergentiecriteria voldoen.

De stand van de voorbereidingen is samengevat in de onderstaande tabel, die in de meeste gevallen is gebaseerd op door de betrokken nationale autoriteiten bekendgemaakte gegevens en waarin een overzicht wordt gegeven van de nationale beslissingen en standpunten over de

verschillende relevante vraagstukken. De lidstaten staan gerangschikt in de door het Verdrag bepaalde volgorde.

<i>LAND</i>	<i>NATIONALE COÖRDINATOR</i>	<i>NATIONAAL OVERGANGS-PLAN OF SOORTGELIJK SCENARIO</i>	<i>TOETREDING TOT ERM II</i>	<i>NATIONALE STREEFDATUM VOOR AANNEMING EURO</i>	<i>BIG BANG OF OVERGANGS-PERIODE</i>	<i>EURO-MUNTEN</i>
Tsjechische Republiek		Euro-toetredingsstrategie van de Tsjechische Republiek (goedgekeurd door de regering in oktober 2003)		2009-2010		Wedstrijd is nog in beraad
Estland	De Commissie van ministers (inclusief de gouverneur van de centrale bank)	Gemeenschappelijke verklaring van de Estse regering en de Bank van Estland, 16.1.2004	28.6.2004	Medio 2006		Wedstrijd is in juni 2004 van start gegaan; eindselectie zal in december 2004 plaatsvinden ³
Cyprus	Gezamenlijke coördinatie door de minister van Financiën en de centrale bank van Cyprus wordt overwogen	Een algemeen voorlopig kader werd voorbereid	De minister-raad heeft onlangs besloten om zo snel mogelijk een verzoek tot toetreding in te dienen	2007	Big bang	Organisatie van de wedstrijd zal worden gepland
Letland	Overgangswerkgroep in de bank van Letland, overleg tussen ministerie van Financiën en centrale bank	Voorlopig overgangsplan		1.1.2008	Big bang	Wedstrijd is van start gegaan
Litouwen	Werkgroep in de bank van Litouwen voor het opstellen van het overgangsplan	Vaststelling van de hoofdpunten van het overgangsplan tegen december 2004 en voorbereiding van het strategische	28.6.2004	1.1.2007 (voorlopig)	Big bang dubbele omloop 2 tot 3 weken	Slotprocedure voor de aanbesteding voor het ontwerpen van de gipsen modellen

³ Op de sluitingsdatum van de wedstrijd op 19 oktober 2004 waren er 134 ontwerpen ingediend. Een commissie van deskundigen zal tegen medio november de tien beste ontwerpen selecteren en de definitieve keuze zal in december 2004 worden gemaakt door middel van een nationale telefonische stemming.

		kader voor de coördinatie van het project				
Hongarije	Wat de streefdatum van 2010 betreft, wordt er voorbereidend werk verricht in het ministerie van Financiën en de Magyar Nemzeti Bank (centrale bank van Hongarije)			2010		
Malta	Een coördinatie-orgaan dat belast is met de sturing van het proces, moet formeel nog worden aangesteld. Er vindt overleg plaats tussen het ministerie van Financiën en de centrale bank.	Voorlopig overgangsplan wordt opgesteld door het ministerie van Financiën en de centrale bank.		2008	Moet nog worden bepaald	Er is een uitvoeringsplan opgesteld dat betrekking heeft op het volledige proces, vanaf de wedstrijd tot de aanmaak van de munten
Polen	Interinstitutionele werkgroep ministerie van Financiën – Poolse nationale bank			2009	Moet nog worden bepaald	Opinie-onderzoek
Slovenië	Coördinatie-orgaan (ministerie van Financiën, centrale bank, andere ministeries en organen)	Programma voor toetreding tot het ERM II en aanneming van de euro (goedgekeurd door de regering en de raad van bestuur van de centrale bank van Slovenië, november 2003) Sectorale masterplannen	28.6.2004	1.1.2007	Big bang (dubbele omloop: 2 weken)	Wedstrijd is van start gegaan.
Slowakije	Ministerie van Financiën	Specificatie van de strategie voor de aanneming van de euro in Slowakije, goedgekeurd door de regering in september 2004. Nationaal overgangsplan		1.1.2008/2009	Big bang	Wedstrijd is van start gegaan

		moet medio 2005 worden goedgekeurd.				
--	--	---	--	--	--	--

3. VOORBIJE EN TOEKOMSTIGE TOETREDINGEN TOT DE EUROZONE: GELIJKENISSEN EN VERSCHILLEN

Bij de overgang van de landen die in de toekomst tot de eurozone zullen toetreden, zullen er bepaalde gelijkenissen zijn met de vorige omschakelingen en zal er voordeel kunnen worden gehaald uit de lessen die in het verleden werden geleerd. Er zal ook sprake zijn van een aantal belangrijke verschillen.

3.1 Lessen die uit de vorige overgang werden getrokken

Hoewel de eerste overgang een groot succes was, is er op verscheidene punten nog ruimte voor verbetering. Volgende belangrijke lessen kunnen worden getrokken uit de ervaring van de landen die deel uitmaakten van de eerste groep:

- (i) Een zorgvuldige en proactieve voorbereiding rendeert. De inspanningen van de landen die in vroege, grondige voorbereidingen investeerden, renderden op het vlak van de snelheid van de omschakeling, de brede aanvaarding door de bevolking van de nieuwe munteenheid en de vlotheid waarmee de overgang verliep. Investerings in communicatie en informatie renderden eveneens.

Dit is de belangrijkste les van de eerste overgang en het verklaart waarom de Commissie en de landen die deel uitmaken van de volgende groep, al begonnen zijn met overleg over de praktische voorbereidingen.

Uit de resultaten van de laatste Eurobarometer (zie afdeling 4) blijkt dat de behoefte aan precieze en tijdige informatie even groot blijft als in het verleden. Een gebrek aan informatie zou kunnen leiden tot angstige of zelfs vijandige reacties, die gemakkelijk kunnen worden voorkomen.

- (ii) De overgangperiode van drie jaar was te lang. Na 1999 was de dynamiek er enigszins uit: de overheden moesten hun inspanningen hernieuwen om de ondernemingen en de burgers (opnieuw) te overtuigen zich tijdig voor te bereiden op de omschakeling naar de chartale euro. Voorts bleef het gebruik van de girale euro vrij beperkt tijdens de overgangperiode.

Om een aantal redenen, die in afdeling 3.2 worden uiteengezet en die hoofdzakelijk verband houden met de noodzaak van een vlotte overgang naar de chartale euro, is het niet raadzaam dat de landen die in de toekomst tot eurozone zullen toetreden, voorzien in een lange overgangperiode. Voor processen zoals de omschakeling van informatiesystemen in de particuliere en overheidssector zullen de uitvoeringstermijnen echter even lang blijven als in de landen die als eerste tot de eurozone zijn toegetreden. Aangezien de overgang zelf korter zal zijn, zullen de voorbereidingen bijgevolg in een zeer vroeg stadium van start moeten gaan.

Aangezien de overgangperiodes die op dit ogenblik door de betrokken landen worden gepland, wellicht korter zullen zijn, zal de complexiteit als gevolg van het gelijktijdige gebruik van twee munteenheden (de euro en de nationale munteenheid) worden beperkt en zal het dus eenvoudiger zijn om de overgang te verklaren en te begrijpen.

- (iii) De invoering van eurobankbiljetten en -munten moet snel verlopen: een "geleidelijke" invoering van de chartale euro veroorzaakt zowel voor de burgers als voor de ondernemingen complicaties. Een snelle invoering is voordelig voor alle betrokken partijen, op voorwaarde dat ze zorgvuldig is voorbereid. Hetzelfde geldt voor de periode van de dubbele omloop, die bij voorkeur kort zou moeten zijn.

Zoals de omschakeling naar de chartale euro in de landen die momenteel deel uitmaken van de eurozone, heeft aangetoond, zal een vlotte invoering van de chartale euro moeten zijn gebaseerd op een uitgebreide bevoorrading vooraf, de onmiddellijke omschakeling van alle geldautomaten, de uitsluitende teruggave van wisselgeld in euro door kleinhandelaars en de mogelijkheid voor klanten en niet-klanten van banken om hun oude nationale geld kosteloos in euro om te wisselen.

In dit verband moet het belang van kaart- en e-betalingen worden benadrukt. Dergelijke betalingsmethoden hebben in aanzienlijke mate bijgedragen tot een vlotte overgang, in het bijzonder in de kleinhandel.

- (iv) Het uit circulatie nemen van de nationale munteenheden moet zorgvuldig worden voorbereid: bij de eerste overgang werd wellicht teveel aandacht besteed aan de invoering van eurobankbiljetten en -munten, terwijl de gevolgen van de enorme terugvloeiing van het oude nationale geld waren onderschat. Er was met name niet altijd voorzien in logistieke ondersteuning om het hoofd te kunnen bieden aan de enorme hoeveelheden ingeleverde munten. Dit gaf soms aanleiding tot aanzienlijke vertragingen bij het transport, de verwerking en het tellen van muntstukken en de creditering van rekeningen.
- (v) Er moeten maatregelen worden genomen om elk effect op de prijzen te voorkomen. Dit vraagstuk vereist bijzondere aandacht, aangezien de aanpak ervan moeilijk is en deze perceptie vaak op misvattingen berust die moeilijk kunnen worden gecorrigeerd. Voorkomen is hier duidelijk beter dan genezen.

Uit de resultaten van de Eurobarometer blijkt duidelijk dat burgers zich al heel goed bewust zijn van deze kwestie. Bij 71% van de respondenten (gemiddelde voor alle nieuw toegetrokken lidstaten) is het risico op misbruik en fraude met betrekking tot prijzen tijdens de omschakeling een grote bron van zorg. Vermeldenswaardig is evenwel dat er uitgesproken verschillen zijn tussen de landen. Uit de uitsplitsing op basis van sociaaldemografische categorieën kunnen geen duidelijke conclusies worden getrokken, behalve dan dat ouderen zich meer zorgen maken over deze kwestie dan jongeren.

De correcte omrekening van prijzen door winkeliers en kleinhandelaars in het algemeen zal ongetwijfeld zorgvuldig moeten worden voorbereid door de betrokken autoriteiten, bijvoorbeeld door middel van met de kleinhandel afgesloten overeenkomsten met betrekking tot de prijsstabiliteit, waarvan de naleving vóór en na de overgang nauwgezet – en bij voorkeur met de actieve betrokkenheid van consumentenverenigingen en brancheorganisaties van de kleinhandel op nationaal en Europees niveau - wordt gecontroleerd. De autoriteiten zouden ook van individuele kleinhandelaars kunnen eisen dat ze publiekelijk de verbintenis aangaan om te zorgen voor een juiste omrekening van de prijzen, bijvoorbeeld door middel van stickers of kentekens en door het gebruik van de dubbele prijsaanduiding gedurende een bepaalde periode vóór en na de invoering van de chartale euro actief aan te

moedigen. Beide methodes verhogen de geloofwaardigheid en stellen de consumenten in staat om de kleinhandelaars onder druk te zetten. Deze maatregelen moeten bijdragen tot een afname van de bezorgdheid en een vlotte overgang.

- (vi) De "mentale" omschakeling vergt aanzienlijk meer tijd dan de materiële omschakeling. Uit de enquêteresultaten van november 2003 bleek dat 30% van de respondenten het vaakst in hun nationale munteenheid denkt bij hun dagelijkse aankopen, terwijl 46% het vaakst in euro denkt. Voor aankopen waarmee veel geld is gemoeid (bijvoorbeeld van een wagen of huis), rekent de meerderheid van de inwoners uit de eurozone nog steeds het vaakst uit het hoofd in hun nationale munteenheid (54%), terwijl slechts een kleine minderheid (16%) in euro rekent.

3.2 Belangrijkste verschillen met de vorige overgang

Hoewel er gelijkenissen zijn, mag er toch niet uit het oog worden verloren dat de nieuw toegetreden lidstaten talrijke eigen kenmerken en bijzonderheden hebben. In vergelijking met de eerste omschakeling is er in het algemeen sprake van de volgende belangrijke verschillen:

- (i) De toekomstige uitbreiding van de eurozone zal plaatsvinden in verscheidene opeenvolgende fases. Het is zeer onwaarschijnlijk dat de lidstaten die nog niet tot de eurozone behoren (de zogenaamde "pre-ins") als één groep zullen toetreden. Verwacht wordt dat in een bepaald jaar kleine groepen landen (of afzonderlijke landen) zullen toetreden.

De collectieve dynamiek bij de eerste groep landen die deel gingen uitmaken van de eurozone, zal dus niet in dezelfde mate aanwezig zijn en toekomstige uitbreidingen van de eurozone zullen buiten de rechtstreeks betrokken landen minder in het oog lopen. Tegelijkertijd zal het feit dat vele landen de eenheidsmunt al hebben aangenomen, de overgang op bepaalde punten vergemakkelijken (zie verder).

- (ii) Er bestaan reeds eurobankbiljetten en –munten en de meeste inwoners van de nieuw toegetreden lidstaten zijn er reeds mee vertrouwd. In bepaalde winkels, hoofdzakelijk in toeristische gebieden en grensgebieden, wordt de euro reeds gebruikt en aanvaard als betaalmiddel. Hierdoor kan in bepaalde bedrijfstakken minder behoefte zijn aan een aanzienlijke bevoorrading vooraf. Ook kan het voor sommige burgers en ondernemingen wenselijk zijn dat zij zich enige eurocontanten in het buitenland aanschaffen, vooral wanneer ze in de desbetreffende grensgebieden wonen. Voorts kunnen burgers van landen die niet tot de eurozone behoren, bij hun binnenlandse banken reeds rekeningen in euro openen. Voor wie heeft besloten dit te doen, is de overgang reeds aan de gang.

De laatste Eurobarometer (zie afdeling 4) bevat interessante gegevens over de praktijkervaring die burgers uit de tien nieuw toegetreden lidstaten reeds hebben opgedaan. Het blijkt dat de meeste burgers uit deze lidstaten (gemiddeld 73%) eurobankbiljetten hebben gezien en dat gemiddeld 66% euromunten heeft gezien. In sommige landen gaat het om bijzonder hoge percentages. Zo heeft 95% van de Sloveense respondenten reeds eurobankbiljetten gezien en 87% euromunten. De percentages voor Cyprus bedragen 85% (bankbiljetten) en 82% (munten). De Letten zijn het minst vertrouwd met eurocontanten, al heeft zelfs in Letland meer dan de helft van de bevolking eurobankbiljetten (67%) of euromunten (55%) gezien.

Wat het gebruik van eurobankbiljetten en –munten betreft, liggen de percentages vanzelfsprekend lager, maar zijn ze toch nog aanzienlijk: gemiddeld 49% van de bevolking van de nieuw toetreden lidstaten heeft reeds bankbiljetten gebruikt en 50% heeft euromunten gebruikt. Ook hier lopen sommige landen voorop, bijvoorbeeld Slovenië (respectievelijk 81% en 79%) en Cyprus (respectievelijk 76% en 77%). De Litouwers hebben het minste ervaring met het gebruik van eurocontanten (respectievelijk 40% en 39%). Nog interessanter is dat uit de resultaten van de Eurobarometer blijkt dat respectievelijk 18% en 15% van de respondenten reeds eurobankbiljetten en –munten in hun eigen land hebben gebruikt. Uit deze cijfers blijkt duidelijk dat de euro reeds informeel wordt gebruikt voor bepaalde transacties. In landen zoals Letland, Litouwen en Polen liggen de percentages aanzienlijk hoger (respectievelijk 34%, 31% en 28% voor eurobankbiljetten en 27%, 20% en 24% voor munten).

- (iii) De overgang van de nationale munteenheid naar de euro zal naar verwachting veel sneller verlopen. Vele landen overwegen een "big bang"-aanpak, waarbij de toetredingsdatum tot de eurozone samenvalt met de datum van de (officiële) invoering van de chartale euro. Een meerderheid van de nieuw toetreden lidstaten (Tsjechië, Estland, Letland, Litouwen, Polen, Slovenië en Slowakije) hebben in de voorbije jaren een nieuwe munteenheid ingevoerd en daarbij waardevolle ervaring opgedaan.

Ook de aanwezigheid en de ruime beschikbaarheid van eurocontanten speelt een belangrijke rol in deze benadering. Sommige factoren die van cruciaal belang leken te zijn voor het succes van de eerste overgang, zullen daarom in de toekomst een minder belangrijke rol spelen. Voordat de euro officieel in het land wordt ingevoerd, kunnen eurocontanten vlot worden verkregen en sommige burgers en ondernemingen kunnen besluiten om zich ruim van tevoren voor te bereiden. De bevoorrading vooraf⁴ van economische subjecten zal waarschijnlijk opnieuw bijdragen tot een snelle overgang door ervoor te zorgen dat er vanaf €-dag voldoende hoeveelheden contanten beschikbaar zijn. De bevoorrading vooraf van burgers met bepaalde hoeveelheden van zowel kleine coupures als munten is ook mogelijk.

Landen die in de toekomst tot de eurozone zullen toetreden, hebben er alle belang bij om de overgangperiode zo kort mogelijk te houden, aangezien zij anders in bepaalde sectoren eventueel kunnen worden geconfronteerd met een periode van informele dubbele omloop, waarbij de euro reeds actief door burgers en kleinhandelaars wordt gebruikt nog voordat de eenheidsmunt het wettige betaalmiddel is geworden.

- (iv) De omvang van de noodzakelijke aanpassingen die op bepaalde terreinen tot stand moeten worden gebracht, zal verschillen van de vroegere omschakelingen in de eurozone. Het aantal geldautomaten per hoofd van de bevolking is bijvoorbeeld lager dan in de eurozone, al blijft het toch vrij aanzienlijk. Geldautomaten helpen de snelle

⁴ Met bevoorrading vooraf wordt het verstrekken van voldoende hoeveelheden eurobankbiljetten en -munten aan banken bedoeld voordat eurocontanten de status van wettig betaalmiddel krijgen, dus vóór €-dag. Onder bevoorrading vooraf van derden via de banken wordt een soortgelijke activiteit verstaan, waarbij vooraf bevoorraden banken op hun beurt kleinhandelaars en andere bedrijven voorzien van voldoende hoeveelheden eurocontanten opdat deze vanaf de eerste dag onmiddellijk in de nieuwe munteenheid kunnen beginnen te werken.

invoering van de chartale euro in de economie te bespoedigen. Uit in het verleden opgedane ervaring blijkt dat een groot deel van de eurobankbiljetten door middel van geldautomaten in omloop werd gebracht, in het bijzonder omdat deze automaten dag en nacht beschikbaar zijn, dus ook wanneer de bankkantoren zijn gesloten. Het geringere aantal geldautomaten wordt enigszins gecompenseerd door het grote aantal bank- en postkantoren per hoofd van de bevolking (dat in de meeste landen min of meer overeenstemt met het gemiddelde van de eurozone), aangezien de burgers hierdoor bij de aanvang van het omschakelingsproces voldoende eurobankbiljetten en -munten zullen kunnen verkrijgen. Eventueel moeten speciale maatregelen (langere openingsuren, opening tijdens het weekend, enz.) worden overwogen.

In vergelijking met het gemiddelde van de eurozone is het aantal kassaterminals vrij beperkt, met name omdat in vele nieuw toegetreden lidstaten intensief gebruik wordt gemaakt van contanten (zie verder). De geringere beschikbaarheid van elektronische en/of e-betalmiddelen is een nadeel, aangezien ze het belangrijkste alternatief zijn voor contanten, en dergelijke betalingsapparatuur meestal zeer vlot kan worden omgeschakeld. Hoewel het aantal betaalkaarten (zowel debetkaarten als kredietkaarten) per hoofd van de bevolking in de nieuwe lidstaten lager is dan in de eurozone, gaat het relatief gezien toch om een aanzienlijk aantal (in het bijzonder debetkaarten). In de praktijk worden kaarten in eerste instantie gebruikt om contant geld op te nemen bij geldautomaten. Er is dus aanzienlijke ruimte om de binnenlandse netwerken van kassaterminals uit te breiden en hierdoor de druk bij de chartale omschakeling te verminderen.

Statistische gegevens bevestigen dat bankbiljetten en munten in de meeste nieuw toegetreden lidstaten een dominante rol spelen als betaalmiddel, hoewel het totale bedrag contanten per hoofd van de bevolking lager is dan in de eurozone. Zo blijft in sommige nieuw toegetreden lidstaten een groot aantal werknemers en gepensioneerden hun lonen en pensioenen in contanten ontvangen. Zoals hierboven werd uiteengezet, is de belangrijke rol van contanten een nadeel voor alle betrokken partijen (banken, kleinhandelaars, consumenten ...) waardoor de omschakeling naar de chartale euro intensief zal moeten worden voorbereid.

Ten slotte zou de omschakeling van de verkoopautomaten geen grote problemen mogen opleveren. Het totale aantal automaten is voorlopig nog vrij beperkt. Hongarije is blijkbaar het land met de meeste automaten (22.000), terwijl het totale aantal automaten in de eurozone meer dan twee miljoen bedraagt. In tegenstelling tot bij de eerste overgang zijn euromunten bovendien in ruime mate beschikbaar en zullen de ondernemingen dus niet worden geconfronteerd met specifieke problemen met betrekking tot het testen en precies afstemmen van het materiaal voor het valideren van munten.

4. DE PUBLIEKE OPINIE OVER DE EURO IN DE NIEUW TOEGETREDEN LIDSTATEN

De laatste Eurobarometerpeiling⁵ waarbij meer 10.000 burgers uit de nieuw toetreden lidstaten werden ondervraagd over hun mening en kennis over de invoering van de euro, werd in de eerste helft van september 2004 door EOS Gallup uitgevoerd.

4.1 Algemene houding ten opzichte van de euro

De belangstelling voor de invoering van de euro is vrij laag. Slechts 50% verklaarde hiervoor interesse te hebben en 48% was niet geïnteresseerd. Uit het totaalresultaat in de nieuw toetreden lidstaten blijkt dat 44% van de burgers van mening is dat de invoering van de euro op nationaal niveau positieve gevolgen zal hebben, terwijl 41% van oordeel is dat het tegendeel het geval zal zijn. 40% verwacht dat de invoering van de euro voor hen persoonlijk positief zal zijn, terwijl 45% met negatieve gevolgen rekening houdt. Over de vraag of ze zich verheugen (42%) of niet (47%) over de vervanging van hun nationale munteenheid door de euro, lijken de meningen van de burgers uiteen te lopen.

Wat de tijdshorizon voor de invoering van de euro betreft, heeft 19% van de respondenten in deze tien landen verklaard dat ze wensen dat de euro zo snel mogelijk hun munteenheid wordt, terwijl 36% heeft geantwoord dat de euro pas na zekere tijd moet worden ingevoerd. Een relatieve meerderheid (40%) is van oordeel dat de euro zo laat mogelijk moet worden aangenomen. De inwoners blijken zich evenwel terdege bewust te zijn van de praktische voordelen van de invoering van de euro, waarbij het gemak van de euro bij het reizen naar het buitenland (92%) en voor het aankopen van goederen en diensten in de eurozone (82%) wordt erkend. 77% erkent dat door de invoering van de euro de omwisseling van valuta binnen de eurozone overbodig wordt. Bovendien is een meerderheid van de respondenten (54%) van oordeel dat de overgang voor hen geen grote ongemakken zal veroorzaken. Zoals hierboven al werd vermeld, is een aanzienlijke meerderheid evenwel bevreesd voor mogelijke misbruiken en fraude met betrekking tot de prijzen tijdens de overgang.

4.2 Burgers willen beter worden geïnformeerd

Het brede publiek in de nieuw toetreden lidstaten heeft nog steeds een vrij geringe kennis over de euro en de voorwaarden voor de invoering ervan. De meeste ondervraagden (57%) zijn er zich niet van bewust dat hun land de verplichting is aangegaan om de euro in te voeren en weten niet hoeveel landen reeds tot de eurozone behoren.

Bijna de helft van de respondenten (48%) vindt zichzelf niet goed over de euro geïnformeerd, maar wil behoorlijk worden geïnformeerd ruim voordat de eenheidsmunt in hun land wordt ingevoerd. 30% van de respondenten verklaart dat ze zo snel mogelijk informatie willen, terwijl 24% er de voorkeur aan geeft om ten minste enkele jaren voor de invoering van de euro informatie te krijgen. Wat de informatiebronnen betreft, heeft de meerderheid van de respondenten het grootste vertrouwen in hun nationale centrale bank (63%), die een veel groter vertrouwen geniet dan elke andere instelling (slechts 29% had vertrouwen in zijn regering, nationale of regionale autoriteiten en 22% in de Europese instellingen). De burgers van deze lidstaten hebben een voorkeur voor voorlichtingscampagnes over de euro waarbij gebruik wordt gemaakt van televisiespots (78%), radiospots (66%) en folders en brochures

⁵ De Eurobarometerpeilingen kunnen worden geraadpleegd op:
http://europa.eu.int/comm/public_opinion/index_en.htm.

(64%). De meeste burgers willen dat in de voorlichtingscampagnes vooral aandacht wordt besteed aan de praktische gevolgen van de euro (voor hun salaris, bankrekening, enz.). De dubbele prijsaanduiding wordt beschouwd als het meeste essentiële middel om de bevolking voor te bereiden op de nieuwe waardeschaal.

4.3 Belangrijkste lessen van de peiling

De invoering van de euro in deze lidstaten is een van de vele fases van een convergentieproces op middellange tot lange termijn. In tal van landen is de precieze datum van de invoering van de euro nog niet bekend, wat een invloed kan hebben gehad op de antwoorden.

Uit de sociaaldemografische uitsplitsing van de resultaten blijkt dat mannen, jongeren, hoogopgeleiden en stedelingen veel positiever staan ten opzichte van de euro dan vrouwen, ouderen, laagopgeleiden en de plattelandsbevolking.

In het algemeen lijken de meningen van de burgers over de euro uiteen te lopen. Dit stemt enigszins overeen met de bevindingen van de Eurobarometer uit 1997, waaruit eenzelfde afwezigheid van uitgesproken gevoelens voor de eenheidsmunt naar voren kwam in de landen die momenteel deel uitmaken van de eurozone: 47% was voor de euro en 40% was tegen. In dit opzicht wordt opgemerkt dat een deel van de bevolking emotioneel is gehecht aan de nationale munteenheid, zoals dit ook het geval was bij bepaalde eurolanden. Bij de bevolking van de nieuw toegetreden lidstaten leeft duidelijk de wens om meer geïnformeerd te worden over de euro. Hoewel ze niet gehaast zijn om de euro in te voeren, willen de burgers ruim vóór de overgang voorbereid zijn. Om aan deze eis tegemoet te komen, zullen in de meeste gevallen grote voorlichtingscampagnes moeten worden georganiseerd.

5. CONCLUSIES

De toekomstige uitbreiding van de eurozone zal gespreid over meerdere jaren plaatsvinden, aangezien de landen die in de toekomst tot de eurozone zullen toetreden, naar verwachting elk afzonderlijk zullen toetreden. In de meeste landen zal het overgangsscenario dat wordt opgesteld, voorzien in een snelle overgang van de nationale munteenheid naar de euro (bijvoorbeeld een "big bang" scenario). Dit zal tegelijkertijd de druk op ondernemingen en overheidsdiensten verhogen. Het vergroot ook de noodzaak voor een zorgvuldige en tijdige voorbereiding van alle betrokken actoren (overheidsdiensten op alle niveaus, banken, kleinhandelaars, ondernemingen in het algemeen). Uit de laatste Eurobarometerpeiling blijkt dat het volgens het publiek van cruciaal belang is om ruim vóór de overgang informatie te verstrekken.

De Commissie zal de vooruitgang van de praktische voorbereidingen voor de invoering van de euro in de verschillende betrokken landen van nabij blijven volgen. In dit verband is het *Public Administrations' Network* (PAN-II – netwerk van overheidsadministraties), waarin de verschillende nationale vertegenwoordigers die verantwoordelijk zijn voor deze vraagstukken zijn samengebracht, een essentieel forum voor het uitwisselen van standpunten en informatie. Op het gebied van voorlichting en communicatie is een soortgelijke groep (DIRCOM) opgericht, die de verschillende leidinggevenden op het terrein van de communicatie de gelegenheid biedt elkaar geregeld te ontmoeten.